

Оригинални научни рад
удк: 811.133.1'38
doi: 10.5937/zrffp55-55079

О НЕКИМ ОСОБЕНОСТИМА ДПСТРАКТА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ РАДА НА ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ

Милица М. МИРИЋ¹
Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Кабинет за стране језике
Београд (Србија)

¹ milica.miric@f.bg.ac.rs; <https://orcid.org/0009-0004-4037-6405>

Примљен: 29. 11. 2024.

Прихваћен: 10. 6. 2025.

О НЕКИМ ОСОБЕНОСТИМА АПСТРАКТА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ РАДА НА ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ²

Кључне речи:
француски језик
науке;
жанр;
апстракт;
неутралност;
објективност;
језичка економија.

Сажетак. Научна комуникација праћена јасно дефинисаним правилима која се односе на формалне, језичке и садржинске аспекте има за циљ да на јасан, ефикасан и недвосмислен начин омогући пренос научних знања. Зато би аутор требало да се дистанцира у односу на текст, да у њему прикаже чињенице на неутралан начин, језгровито и без редундантности. Истраживања изложена у научноистраживачком раду присутна су увек и у краћој верзији – апстракту, који има утврђену структуру и сврху да сажето и јасно изложи главни садржај чланка. Предмет ове мини пилот-студије је испитивање језичких елемената и структура које обезбеђују објективност и језичку економију у апстрактима писаним на француском језику из области друштвено-хуманистичких и биомедицинских наука. Студија има за циљ да утврди учесталост и потенцијалне разлоге јављања или изостанка тих елемената као и да провери оправданост продубљенијих истраживања у овој области. Полазна претпоставка је да ће заступљеност и учесталост јављања личних заменица, униперсоналних глагола и глаголских конструкција, партиципа презента, герундива и пасива бити значајне, с обзиром на то да се ови елементи сматрају језичким средствима који доприносе деперсонализацији и неутралности. Очекивано је и да ће апстракти структурно одговарати упутству ауторима, као једном од техничких захтева часописа. Ипак, резултати показују да заступљеност тих језичких средстава није онолика колика би се могла очекивати у овом типу текста. Оно што, међутим, остаје типично за апстракт као својеврсни жанр, јесте значајно присуство резимирајућих и сажимајућих језичких средстава.

² Ово истраживање подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије у склопу финансирања научноистраживачког рада на Универзитету у Београду – Филозофском факултету (Уговор бр. 451-03-66/2024-03/200163).

Увод

Научни прогрес, а последично и сама наука, зависе од научне заједнице и размене идеја чија је улога круцијална у напретку човечанства. Научници приказују резултате истраживања, деле информације са колегама и преносе своја сазнања и искуства на објективан, доказима поткрепљен начин, усмено на научним конференцијама, а писано у највећој мери кроз радове у научним часописима. Овим путем стручњаци описују и објашњавају неке научне појаве, износе аргументацију и уопштено покрећу најразличитија питања од значаја за научну заједницу (Ferhat, 2017).

Многи истраживачи бавили су се научним дискурсом, али ће у овом раду бити изнети ставови махом франкофоних лингвиста. Определили смо се за овакав приступ јер се чланак бави француским језиком струке, али и због тога што је нашој научној јавности поглед на језик струке из ове перспективе мање познат.

Шта је онда научни дискурс? Лофле-Лоријан (Loffler-Laurian, 1986, стр. 23) сматра да он обухвата и писану и усмену продукцију која има „научну садржину”, односно која је, како она каже, везана за истраживачки рад, богаћење и ширење знања. Кокурек (Kocourek, 1991, стр. 46), један од првих теоретичара језика струке на франкофоном говорном подручју, наводи да научни дискурс подразумева како форму (писану и усмену) тако и садржину свега што се жели исказати у оквиру науке и струке, а може да служи и за лингвистичку анализу језика струке. Кабре (Cabré, 1998, стр. 122) под научним дискурсом у ширем смислу речи подразумева све видове комуникације који имају другачије особине од општег језика, не прецизирајући при томе на које то особности тачно мисли. Научни дискурс за циљ има дифузију научних знања у оквиру научне заједнице да би на основу претходно формулисаних правила допринео њиховом бољем објашњењу (Vigner, 1979, стр. 98).

Научне размене прате јасно дефинисана правила која се односе на формалне, језичке и садржинске аспекте. Да би испунио своју функцију да пренесе научна знања на јасан, ефикасан и недвосмислен начин, језик који научници користе мора да поседује и неке особине које су заједничке свим

научним областима. Иако се у литератури наилази на многе захтеve који се пред њега у овом смислу постављају, као најзначајније могу се издвојити објективност и језичка економија.

Мини йилой-сйудия: циљ, корйус и хийойезе

Ова мини пилот-студија за предмет има испитивање језичких елемената и структура које обезбеђују неутралност и језичку економију у апстрактима писаним на француском језику из области друштвено-хуманистичких и биомедицинских наука. Циљ студије јесте да се утврде учесталост и потенцијални разлози њиховог јављања или изостанка. Студија има за циљ и утврђивање оправданости продубљенијих истраживања у овој области.

За одабир корпуса прво смо одредили тематски оквир радова. Определили смо се за поремећаје у исхрани јер је ова тема истовремено друштвени и здравствени феномен, те смо одабрали радове из социологије јер ово питање виде као друштвени феномен, из медицине који га сагледавају из здравствене перспективе и психологије која се налази између ове две дисциплине. Сматрали смо да би актуелност теме омогућила да се из богатог опуса лакше дође до узорка текстова за анализу. Претрага радова вршена је у Гугл академику помоћу кључних речи: *troubles alimentaires, sociologie, psychologie, médecine*. Тражење је било усмерено ка часописима који публикују радове на француском језику, а преузимају апстракт и искључиво оних радова који су били објављени и доступни за преузимање у целини. Да бисмо избегли утицај личног стила аутора на резултате истраживања, опредељивали смо се за радове које су писали различити истраживачи. Трудити смо се да пронађемо апстракте уједначених дужина од 150 до 250 речи. На крају је задржано 30 апстраката који су одговарали свим критеријумима из поменутих дисциплина у којима су потом обележавани језички елементи и средства који су предмет наше анализе.³ Приликом анализе примењена је аналитичко-дескриптивна метода.

У истраживању смо пошли од претпоставке да ће заступљеност и учесталост јављања личних заменица, униперсоналних глагола и глаголских конструкција, партиципа презента, герундива и пасива бити у складу са теоријским оквиром, а да ће апстракти структурно одговарати упутству ауторима, као једном од техничких захтева које часописи постављају пред истраживаче.

³ На крају рада налази се списак коришћених извора, при чему је уз сваки извор у угластим заградама дата скраћеница која је коришћена при навођењу примера у раду.

Објективност и језичка економија у научним радовима

Објективност о којој је овде реч није схваћена као филозофска већ као лингвистичка категорија. У том смислу, може се одредити као тежња аутора да се дистанцира у односу на свој текст, односно да истакне научно истраживање, а да свој лични став покуша да избрише или макар да га стави у други план. Аутор ће се трудити, дакле, да изнесе чињенице прецизно и неутрално и да двосмисленост сведе на најмању могућу меру (уколико је немогуће да је у потпуности избаци). Према томе, да би се постигла таква објективност, тежи се избацивању осећања и субјективних запажања (Nakos, 1995, стр. 702). Свакако, не може се очекивати да аутор увек и у потпуности заузима место изван свог текста, јер се његово имплицитно присуство може запазити кроз неке језичке поступке. На пример, самим тим што се научни чланци сврставају у категорију аргументативних текстова, они аутоматски носе одређени степен субјективности којег могуће да ни сами аутори нису свесни (Ferhat, 2017; Tutin, 2010). Поред тога, потпуна објективност нарушава се самом чињеницом да се приликом свог истраживања аутор определио за једну конкретну, од више расположивих теорија које могу да подржавају његов рад. Самим тим, можда је боље говорити о *објективизованом* (фр. *objectif*), а не о објективном научном дискурсу (Ferhat, 2017, стр. 6). Такође, може се поставити и питање да ли и у којој мери сама научна дисциплина утиче на ову особину текста. Већи број аутора (Ferhat, 2017; Fløttum, 2006; Tutin, 2010) испитивао је овај феномен, а добијени резултати показали су да аутори радова из области хуманистике много отвореније заступају личне ставове од аутора у домену природних наука који су склонији томе да у први план ставе своје истраживање. Поређење текстова из области лингвистике, економије и медицине показало је, на пример, да се ауторско присуство највише уочава у лингвистици, да економски дискурс има умерену језичку објективност, а да текстови из области медицине најбоље успевају да се приближе „идеалу објективности” (Fløttum, 2006). Осим тога, утврђено је и да се разлике могу јавити и унутар само једне групације научних дисциплина, на пример, хуманистике (Tutin, 2010).

Како препознати да ли текст испуњава услове да се окарактерише као језички објективан? Сматра се да у француском језику на ову особину највише утицаја имају редукована употреба система личних заменица, пасивизација, униперсонални глаголи и глаголске конструкције, систем глаголских времена и начина или реченични модалитети (Lerat, 1997). Неки од ових елемената предмет су анализе у овом раду.

Поред тога што научни дискурс треба да задовољи критеријуме о језичкој објективности, он има за циљ и да садржину пренесе на јасан и прецизан начин. Лингвистички гледано, све редундантности и понављања, тј. све оно што је сувишно и без неке јасне функције потребно је избацити из текста,

али на такав начин да он остане јасан и недвосмислен. Језгровит научни дискурс јесте онај код којег су искази упрошћени, али тако да поједностављена форма нема утицаја на значење. Сама реченица је, стога, краћа по својој дужини, али је пуне садржине (Koscourek, 1991, стр. 82). Партиципске форме, номинализације, употреба инфинитива или релативних реченица, нека су од средстава који у француском језику доприносе испуњењу овог услова. Прецизност у изражавању може се сагледати како кроз кохезију тако и кроз кохеренцију дискурса, при чему је само кохезија мерљива, а самим тим се може укључити и у елементе који, осим тога што доприносе језичкој економији, омогућавају и објективност текста (Carter-Thomas, 1994). Да би се постигла кохезија неког научног чланка, на располагању су бројни језички механизми који омогућавају да се реченице, а и низови реченица логички конструишу. Они подразумевају поступке попут дефинисања, описивања, класификовања, поређења као и употребу текстуалних маркера и конектора или детерминаната (Koscourek, 1991).

Ајсџиракџија научноистраживачкој рада као жанр

У данашње време број научних радова све је већи што утиче и на пролиферацију часописа у којима се они могу објављивати. Поред захтева који се постављају пред научне раднике за објављивањем радова (према максими *publish or perish*, односно, ако ниси објавио, као да не постојиш), нужно је да ти исти радови буду шире препознати у научној заједници као значајни. То се постиже њиховим цитирањем. С обзиром на ограничено време које неки истраживач има пред собом да претражи изузетно богате базе података, важно је да истраживање изложено у чланку буде приказано и у краћој верзији, али тако да заинтересује читаоца да посвети пажњу читавом раду. У томе се састоји највећи значај и улога апстракта научног чланка. Апстракт се може сматрати жанром, будући да има утврђену структуру и одређену сврху – да на сажет и јасан начин укратко изложи главни садржај чланка. Апстракт, као и сваки други жанр, има своје конвенције, на пример: избегавање детаљних објашњења, односно ограничавање на кључно у тексту. Универзално је признат како у академском, научном тако и стручном окружењу као неопходан елемент научноистраживачког чланка – жанра чијим се поджанром, такође, често сматра. Оно што чини једну врсту текста жанром нису само форма и структура, већ и комуникативна сврха у оквиру дате дискурсне заједнице, односно постојање одговарајуће публике која има очекивања у вези са овим жанром.

У *Речнику српској језика* (2006, стр. 1153) као и у *Великом речнику српских речи и израза* (2006, стр. 139), апстракт је дефинисан као „кратак садржај неког чланка/студије/расправе”. У *Grand Robert de la langue française*

(2005) одређује се као „скраћени приказ суштине неког текста”, а Флотум (Fløttum, 2001) наводи да ИСО норма о апстрактну говори као о „скраћеној и прецизној форми неког документа из које изостаје критичка интерпретација и у којој се не назире аутор текста”. Дакле, резимирање (тј. писање апстракта) јесте поступак којим се на брз и ефикасан начин описују циљ, методе и резултати истраживања, односно шта је и како аутор урадио и шта је током истраживања утврдио и закључио (Bhatia, 1993; Blagojević, 2015). Сажимање информација у апстрактну постиже се лингвистичком редукцијом на свим језичким нивоима – од морфолошког до реченичног (Larivière, 2001, стр. 8). Ипак, том приликом потребно је обратити пажњу да сажетост не однесе превагу над прецизношћу и јасноћом апстракта (Caritey, 1996).

Иако сличан научном чланку (он свакако преноси његове особине попут јасноће, прецизности, једноставности, недвосмислености), апстракт је ипак засебан жанр, с обзиром на то да има своју специфичну улогу, али и реторичку структуру (Piqué-Noguera, 2012). Према структури, могу се издвојити две веће групе апстраката. Прву групу чине *структурирани* апстракти који имају тзв. ИМРАД форму, односно тачно раздвојене и насловљене делове који се односе на увод, методологију, резултате и дискусију истраживања (Gráf, 2018, стр. 73). Овакви апстракти најчешћи су у области здравствене струке. Они су некада називани *информативним*, а њихова предност састоји се у томе да читаоцима без увида у цео научни рад дају све битне информације које су у њему садржане (Borko & Chatman, 1963, стр. 150). Друга група су *традиционални* или *индикативни* апстракти који су најчешће обликовани у једном пасусу чија структура није строго организована, а сви елементи који су обавезни и присутни у структурираним апстрактима произвољно се јављају (Gráf, 2018, стр. 73). У оваквим апстрактима наведене су тематика истраживања и структура чланка, али без давања неких додатних детаља. Међутим, често се могу срести апстракти који припадају комбинованом типу, односно они који носе већу количину информација од индикативних апстраката (говоре о предмету и циљу истраживања, методологији и резултатима), али нису структурно раздвојени као структурирани апстракти.

Што се дисциплинарног утицаја тиче, разлике не би требало да буду упадљиве, будући да су апстракти у свакој области усмерени ка истом циљу – да буду ефикасно и прецизно средство за представљање научног рада (Blagojević, 2015, стр. 361).

Резултати истраживања и дискусија

Резултати анализе корпуса показују да се у испитиваним апстрактима деперсонализација и неутралност исказују добро познатим језичким средствима, описаним у литератури и у теоријском оквиру овог рада. Ипак,

преовладава утисак да њихова заступљеност, нарочито кад су у питању поједине категорије, није онолика колика би се могла очекивати у овом типу текста. Оно што, међутим, остаје типично за апстракт као својеврсни жанр, јесте значајно присуство резимирајућих и сажимајућих језичких средстава.

Избор личних заменица у неком научном тексту сматра се важним јер у теоријском смислу утиче на безличност израза. Њихов одабир је, дакле, ограничен овом њиховом улогом (Kosourek, 1991, стр. 70). Будући да научни текстови, а самим тим ни апстракти, не служе за директно обраћање неком конкретном саговорнику (Mirić, 2020, стр. 50), изостанак заменица за друго лице једнине и множине (*tu, vous*) из корпуса био је очекиван. Ни прво лице једнине, *je*, није уочено. Са једне стране, овакав налаз не чуди, јер, како Лера (Lerat, 1995, стр. 80) тврди, у језику струке осу „ја–овде–сада” треба да замени граматички гледано безлични говорник. Са друге стране, појава ове личне заменице очекивала би се у области друштвено-хуманистичких наука, будући да су, као што је наведено у теоријском делу рада, нека ранија истраживања показала да се у овим областима аутори не устручавају да јасно искажу свој став о теми коју истражују. Можемо претпоставити да је академски стил који захтева већи степен формалности утицао на овакав резултат.

Заменица за прво лице множине, *vous*, јавља се само у једном апстракту, иако се употреба тзв. скромног или ауторског *ми* сматра одликом научних текстова (Dubois & Lagane, 1988, стр. 91). Постоји мишљење да оно омогућава да се постигну апстрактност и генерализација и подвуче објективност излагања (Maher, 1990, стр. 12).

Nous souhaitons également définir le concept de « compulsions subsyndromiques » :

[...] [MMM]

[...] *nous* défendons l'idée d'un continuum [...] [MMM]

Међутим, без обзира на то што је реч о ауторском *ми*, може се претпоставити да би текст употребом чак и овакве форме заменице добио на субјективности јер ауторски тим на овај начин себе истиче као одговорног за резултате чиме се местимично може изгубити неутралан тон научног чланка.

Коначно, и заменица *он* изостаје из корпуса. Она се у теорији сматра веома значајном заменицом за француски језик струке јер је најпогоднија да на неутралан и безличан начин представи аутора текста (Kosourek, 1991, стр. 71). Она се може доживети као мање формална од неких других конструкција о којима ће касније бити речи. Такође, иако неодређеног значења, ова заменица ипак фокусира пажњу на вршиоца радње, а циљ академског стила јесте да фокус помери на анализу, чињенице или резултате истраживања. Коначно, она може изазвати двосмисленост јер носи разна значења – може да означава ауторе, и ауторе и читаоце, целу научну заједницу и сл. (Fløttum et al., 2006, стр. 117), па је то могући разлог њеног непојављивања у анализираним апстрактима.

У 4 од 30 апстраката запажено је јављање именице *auteur*:

Les auteurs de l'article, [...], centrent leur réflexion [...] [SS]
 [...] *les auteurs décrivent le binge eating disorder [...]* [EMCP]
 [...] *l'auteur s'intéresse à l'impact du sexuel dans les troubles des conduites alimentaires [...]* [PCP]

Овом именицом, истина је, експлицитно се именује вршилац радње, али се на овај начин ипак заузима већа дистанца и постиже виши степен неутралности него да је употребљена било која од личних заменица.

Остале личне заменице у корпусу имају анафоричну употребу, тј. замењују реалије које су у тексту већ поменуће:

Ces troubles se rencontrent surtout à l'adolescence et chez les femmes. Malgré l'attention médiatique qu'ils suscitent, ils ne concernent donc qu'une faible proportion de jeunes [...] [ADJ]
 À l'opposé, un modèle à risque, [...], typique chez les filles, témoigne d'un rapport au manger et au corps plus complexe et marqué par des aspects normatifs, auxquels elles se conformeront et/ou qu'elles transgresseront, selon les contextes alimentaires. [BP]

Овако употребљене, личне заменице скраћују текст, чисте га од сувишних елемената и доприносе језичкој економији.

Униперсонални глаголи и конструкције убрајају се у језичке структуре које омогућавају дистанцирање аутора у односу на свој текст, па се зато перципирају као обележје језика науке. Њихова употреба, такође, омогућава формалнији и неутралнији тон текста. Исто тако, оваквим конструкцијама се у први план истичу докази, закључци, садржај истраживања, а не његови актери. Иза глагола и израза као што су, на пример, *s'agir, falloir, convenir, il est intéressant / essentiel / raisonnable* често се јављају глаголи карактеристични за академско писање попут *savoir, discuter, observer, analyser, conclure, mentionner* и сл. У испитиваном корпусу са ниском учесталости јављања (6% од укупног броја глагола, не рачунајући партиципе и инфинитиве) бележимо глаголе *s'agir* и *falloir* и безличне изразе *il est possible / important / nécessaire / intéressant que*.

Il s'agit de savoir si on constate une diminution de la sévérité et de l'intensité des symptômes des troubles des conduites alimentaires, [...] [JTCC]
Il faut que les mesures de réanimation soient adaptées. [EMCP]
 [...] *il serait intéressant* de réaliser des études auprès de patients pouvant présenter d'autres dommages que l'obésité [...] [LPM]
 En cas de trouble alimentaire, *il est nécessaire* d'en tenir compte lors du traitement, afin de minimiser le risque de rechute et le phénomène yoyo. [RMS]

Узроке оваквог налаза можемо наћи у форми апстракта. Она увек има фиксне захтеве за (невеликом) дужином, те овакве конструкције,

иако погодне за постизање безличности израза, захтевају сложенију реченичну структуру те се не уклапају у захтеве за језичком економијом. Такође, униперсонални глаголи и конструкције некада могу довести и до двосмислености, а циљ апстракта је да својом кратком формом да што је прецизније могуће информације о садржини истраживања које ће детаљно бити описано у раду. У анализираним апстрактима се, због тога, запажају конструкције које управо пружају могућност да се дужина текста скрати, да задржи јасно изражавање и неутралност исказа. У француском језику оне се могу оквалификовати као безличне активне конструкције које се састоје од глагола карактеристичних за научноистраживачку делатност (на пример: *confirmer, rapporter, observer, identifier*) чији су субјекти именице којима се указује на само истраживање или неке његове елементе (попут *question, analyse, hypothèse, objectif*). У корпусу се у оваквим конструкцијама јављају именице: *étude, recherche, article, résultats, conclusions, examen, texte, thèse, travail* као субјекти већег броја глагола: *révéler, viser, proposer, souligner, montrer, suggérer, indiquer, analyser, engager, remplacer, examiner, permettre, s'interroger*.

Ce texte propose une analyse sociologique des troubles alimentaires dans les classes populaires. [CESR]

Cet article examine le cas de la Charte québécoise pour une image corporelle saine et diversifiée. [SS]

Les résultats indiquent que le trouble sur lequel la prise en charge a été la plus efficace est l'anxiété. [JTCC]

L'examen sociologique de ces troubles du comportement alimentaire montre que leurs soubassements ne reposent pas sur une conformation excessive aux normes et aux valeurs attendues des jeunes filles des classes aisées [...] [RFS]

Као и униперсонални глаголи и конструкције, и пасивне конструкције пружају могућност заузимања дистанце у односу на текст и обезбеђују неутралан, безличан тон. Њима се истичу предмет истраживања, закључци, резултати, дакле, уочени феномени и оно што је истраживањем постигнуто. Овако конструисана, научна порука у средиште ставља предмет истраживања јер је научни дискурс надасве окренут ка стварима, а не ка особама (Bédard, 1986). Ово је један од начина да се избегне експлицитно присуство аутора и да се налази прикажу као објективне чињенице. Пасив обезбеђује и формалан, прецизан тон, пожељан у академском писању. Ипак, пасив није глаголски облик првог избора у француском језику, иако је нешто чешћи у језику струке него у општем језику (Rouleau, 1993). Због тога, заступљеност пасива од 18,6% у односу на укупан број личних глаголских облика није необичан резултат. Оно што је далеко значајније када је реч о пасиву у корпусу јесте начин на који је он конструисан. У највећем броју случајева, чак у 94%, пасив нема изражен агенс. На овај начин додатно се истичу резултати и објективност радње (Rouski, 2013, стр. 203). Дакле, показује се да је вршилац

радње имплицитан и да нема значаја како за само истраживање, са једне, тако и за разумевање текста, са друге стране. Поред тога, постигнута је и концизност у изражавању.

Six entretiens *ont été réalisés, retranscrits et analysés* via le logiciel TROPES. [PF2]

L'intérêt des thérapies de groupe *est souligné*. [EMCP]

L'ESPT *était associé* au TCA dans 33,9% des cas. Aucune différence de prévalence entre les types de TCA *n'était retrouvée*. [LPM2]

Il fait appel à la théorie des niches écologiques des maladies mentales transitoires, telle *qu'elle est définie* par Ian Hacking, et lui donne une re-formulation sociologique. [CESR]

Осим класичних пасивних конструкција, у корпусу се у 3% случајева уочавају и прономинални глаголи са пасивним значењем: *s'exercer, se révéler, se rencontrer, se manifester, se caractériser, s'interroger*.

Ces troubles *se rencontrent* surtout à l'adolescence et chez les femmes. [ADJ]

Leur configuration dans les troubles du comportement alimentaire est atypique parmi les inégalités d'état de santé qui *se manifestent* habituellement au détriment des populations modestes et âgées. [RFS]

Les addictions, qui *se caractérisent* par une impossibilité à contrôler un comportement malgré la connaissance de ses conséquences négatives, ont des déterminants biologiques, psychologiques et sociaux. [LPM]

Поред њих, срећу се и облици партиципа прошлог без помоћног глагола, који, такође, одговарају пасиву.

Il s'est agi d'une étude cas-témoin *menée* entre janvier 2011 et décembre 2014 comprenant un échantillon de 103 enfants... [AdP]

Les questions *analysées* portent sur les épisodes de frénésie alimentaire... [ADJ]

Les études *publiées* montrent des variations importantes. [EMCP]

Ови облици, чији је број једнак броју глагола у пасиву (55 према 56), такође се најчешће (у 83,6% случајева) јављају без израженог вршиоца радње. Присуство и улога прономиналних глагола са пасивним значењем, као и партиципа прошлих у корпусу, исти су као и код личних глаголских облика у експлицитним пасивним конструкцијама.

Герундив и партицип презента имају такве особине које истовремено могу допринети и објективности исказа и језичкој економији. С обзиром на то да се ради о облицима који не носе обележја лица, а ни времена или начина, изузетно су корисни у научним текстовима. Због безличности постиже се објективност, али су због своје обезвремењене садржине савршени за саопштавање научних истина које претендују да буду општеважеће и свевремене (Јаковић, 2015; Samardžija-Grek, 2016). Ови облици су богатог садржаја, али им

је дужина сведена те на тај начин долази до згушњавања реченичног садржаја и обезбеђивања језичке економије (Kosourek, 1991, стр. 82).

Герундив је безлична форма која је једна од најфреквентнијих у савременом француском језику (Halmøy, 2008). Он нема унапред дефинисану вредност, већ она зависи од глагола у личном глаголском облику (Halmøy, 2008; Rihs, 2009). Њиме се може исказати начин, средство, услов, истовременост или сам контекст (Rihs, 2009, стр. 198). У анализираном корпусу бележи се употреба герундива, али она није учестала. Од свега осам герундива, њих седам исказује начин вршења радње, док се герундив који указује на симултаност јавља једном.

En adoptant le regard particulier qu'offre la sociologie du corps, cet article replace les attitudes et comportements anorexiques dans l'espace social des représentations et usages du corps. [A]

[...] le dépistage de ces troubles doit être fait en se référant aux critères du DSM-IV. [RMS]

Une approche phénoménologique et éthologique permet de dépasser la symptomatologie strictement alimentaire et médicale en éclairant les dimensions relationnelles et adaptatives essentielles à ce trouble. [MPRP]

Иако безличан, герундив као облик не одговара апстрактно као форми научног дискурса. Због своје поливалентности, може довести до двосмислености израза, а у језику струке, посебно у апстрактно као краткој форми, прецизност игра кључну улогу. Затим, герундив не подржава ни постизање језичке економије јер се њиме заправо исказују додатне информације попут начина или контекста вршења истраживања, што нису информације од пресудног значаја за апстракт – мање су релевантне и редундантне су.

Партицип презента може да врши више различитих синтаксичких функција, и то епитета, апозиције и атрибута. Ове функције нису подједнако учестале (Halmøy, 2008; Samardžija-Grek, 2016). Сматра се да је партицип презента најчешће епитет (Halmøy, 2008; Nannoni, 2014; Samardžija-Grek, 2016) и да у овом случају он замењује релативну реченицу. Овом функцијом партицип презента омогућава аглутинацију и информативно згушњавање реченице и не оставља могућност за различите значењске интерпретације (Samardžija-Grek, 2016, стр. 60). Дакле, овај облик омогућава прецизно и недвосмислено изражавање које је у основи научног израза. У корпусу је заступљена само ова функција (свих 46 глагола у овом облику има функцију епитета), те је овај резултат у складу са теоријским премисама.

Les adolescentes souffrant de troubles du comportement alimentaire atypiques sont nombreuses, mais les soins qui leur sont offerts ne sont pas toujours adaptés à leur âge et à leurs difficultés. [P]

Elle s'intéresse aussi aux interventions prometteuses et aux facteurs clés pouvant influencer la réponse au traitement. [RQP]

La mise à l'épreuve des observations des processus familiaux par des recherches empiriques intégrant différents niveaux épistémologiques et méthodologiques a conduit à des résultats contradictoires concernant les différentes formes de fonctionnements familiaux associés à ces pathologies addictives. [PF]

Партицип презента јавља се и у функцији апозиције и тада може имати више различитих вредности: узрочну, допусну, условну, а може исказивати и симултаност или пак претпоставку. Он ове вредности може да искаже јер је одвојен, а његова употреба је факултативна (Samardžija-Grek, 2016, стр. 59). Због тога што се, за разлику од партиципа презента у функцији епитета, може интерпретирати на различите начине, ова функција партиципа управо може да изазове двосмисленост која је непожељна у научном дикурсу. Ово је вероватно одговор на питање зашто се у корпусу не јављају примери овакве употребе партиципа презента.

Закључна размајирања

Проучавањем структуре апстракта, језичких средстава и реторичких стратегија којима се служе, добијамо драгоцен увид у то какви су узуси академског дискурса и евентуалне варијације у начину представљања резултата истраживања у зависности од научне области.

Апстракти се проучавају и зато што захтевају специфичне когнитивне и метакогнитивне вештине (сажимање, идентификовање примарних информација у тексту и сл.) које се у настави и учењу страног језика за академске потребе посебно уче и усавршавају зато што су неопходне за сваког ко пише и објављује научне радове. Посебно занимање изазивају и истраживања специфичности овог жанра из крос-културне перспективе. Значај апстраката лежи у томе што омогућавају комуникацију међу истраживачима и чине лакше доступним научна сазнања.

Резултати наше мини пилот-студије показали су да су у апстракtima присутни сви они елементи који према теорији обезбеђују објективност и економичност израза: прилагођена употреба система личних заменица, униперсонални глаголи и конструкције, пасив, герундив и партицип презента. Међутим, њихова је дистрибуција неуједначена. Дакле, хипотеза да ће у корпусу испитивани елементи бити заступљени у складу са теоријским наводима само је делимично потврђена. Заменице *он* и ауторско *ми* изостале су из апстраката, а број униперсоналних глагола и конструкција, као и герундива занемарљив је. Запажамо да превладавају оне форме којима се постиже концизност у изражавању, и то: анафорична употреба личних заменица, партицип презента у функцији епитета уместо развијене релативне реченице, глаголи у пасиву без израженог агенса или чак и без помоћног глагола. На основу оваквих резултата може се претпоставити да је апстракт као увод у

научну публикацију надасве оријентисан на сажету информативност. Дакле, особине које се захтевају од језика науке заправо нису примењиве на сваки научни текст и морају се засебно испитивати у зависности од жанра.

Писање апстракта захтева обраћање пажње на више елемената. Са једне стране, нужно је поштовати упутства за ауторе која прописују научни часописи (а односе се на дужину, али често и на структуру апстракта), а са друге стране и на све елементе који се захтевају правилима научног писања (зарад постизања неутралног, формалног тона и сажетог исказа). С тим у вези, како је у неким од апстраката уочено учесталије јављање појединих од анализираних форми, закључујемо да, иако објективан и сажет, научни текст не може (и не треба) да остане отпоран на утицај личног стила. Стога и друга хипотеза о томе да се аутори стриктно придржавају упутства која прописују научни часописи није доказана.

Резултати који су изнети у овом раду ограниченог су карактера с обзиром на величину корпуса, али потврђују потребу и оправданост спровођења даљих истраживања у овом домену. Она могу да се наставе у два правца. Први би био да се у анализу укључе текстови радова чији су апстракти овом приликом анализирани те да се добијени резултати упореде. Други правац подразумевао би исти корпус, али би фокус био на још неким елементима који омогућавају економичност исказа – номинализацијама и релативним реченицама.

Извори

- Aimé, A., Gagnon, C., Gagnon-Girouard, M.-P., Bégin, C., Poirier, R., & Meilleur, D. (2021). Recension exploratoire des traitements utilisés pour les troubles des conduites alimentaires et des facteurs associés au changement. *Revue québécoise de psychologie*, 42(2), 121–143. <https://doi.org/10.7202/1081258ar> [RQP]
- Baril, G., Paquette, M.-C., & Gendreau, M. (2011). Le culte de la minceur et la gestion sociale du risque: le cas de la Charte québécoise pour une image corporelle saine et diversifiée. *Sociologie et sociétés*, 43(1), 201–222. <https://doi.org/10.7202/1003537ar> [SS]
- Beck, F., Maillochon, F., & Richard, J.-B. (2013). Conduites alimentaires perturbées des jeunes Entre facteurs sociaux et détresse psychologique. *Agora débats/jeunesses*, 63(1), 128–139. [ADJ]
- Carrard, I., Haenni, C., Reiner, M., & Golay, A. (2005) Obésité et troubles du comportement alimentaire: comment faire? *Revue médicale suisse*, 12(1), 825–829. <https://doi.org/10.53738/REVMED.2005.1.12.0825> [RMS]
- Cathelain, S., Brunault, P., Ballon, N., Réveillère, C., & Courtois, R. (2016). L'addiction à l'alimentation: définition, mesure et limites du concept, facteurs associés et implications cliniques et thérapeutiques. *La Presse médicale*, 45(12), 1154–1163. <https://doi.org/10.1016/j.lpm.2016.03.014> [LPM]
- D'Amore, S. (2007). Les contextes alimentaires vus, commentés et dessinés par les adolescents. Recherche sur les représentations et les pratiques socio-alimentaires, selon une démarche multi-méthodologique. *Bulletin de psychologie*, 492(6), 527–544. [BP]

- Dubedout, S., Cascales, T., Mas, E., Bion, A., Vignes, M., Raynaud, J.-P., & Olives, J.-P. (2016). Troubles du comportement alimentaire restrictifs du nourrisson et du jeune enfant: situations à risque et facteurs favorisants. *Archives de pédiatrie*, 23(6), 570–576. <https://doi.org/10.1016/j.arcped.2016.03.015> [AdP]
- Englebert, J. (2015). Anorexie et intersubjectivité: étude phénoménologique et éthologique. *Annales médico-psychologiques, revue psychiatrique*, 173(8), 659–664. <https://doi.org/10.1016/j.amp.2015.01.008> [MPRP]
- Léonard, T., Foulon, C., & Guelfi, J.-D. (2005) Troubles du comportement alimentaire chez l'adulte. *EMC – Psychiatrie*, 2(2), 96–127. <https://doi.org/10.1016/j.emcps.2005.03.002> [EMCP]
- Lerfel, Y., Kindynis, S., Romo, L., Daouk, O., Detournay, M. C., Granger, B., & Debray, Q. (2008). Évaluation de l'efficacité d'une thérapie cognitivocomportementale sur les symptômes cliniques des troubles du comportement alimentaire chez des patientes traitées en hôpital de jour. *Journal de thérapie comportementale et cognitive*, 18(2), 72–76. <https://doi.org/10.1016/j.jtcc.2008.04.001> [JTCC]
- Mathieu, S., & Dorard, G. (2021). Végétarisme, végétalisme, véganisme: des comportements (alimentaires) au service de l'identité ? Une étude qualitative en population française. *Psychologie française*, 66(3), 273–288. <https://doi.org/10.1016/j.psfr.2020.09.006> [PF2]
- Moreno Pestaña, J. L. (2006). Un cas de déviance dans les classes populaires: les seuils d'entrée dans les troubles alimentaires. *Cahiers d'économie et sociologie rurales*, 79, 67–95. [CESR]
- Scodellaro, C., Pan Ké Shon, J.-L., & Legleye S. (2017). Troubles dans les rapports sociaux: le cas de l'anorexie et de la boulimie. *Revue française de sociologie*, 58(1), 7–40. <https://doi.org/10.3917/rfs.581.0007> [RFS]
- Vibert, S. (2012). Fantasmes œdipiens et inhibition défensive dans l'anorexie mentale à l'adolescence. *Psychologie clinique et projective*, 18(1), 83–125. <https://doi.org/10.3917/pcp.018.0083> [PCP]
- Vierling, V., Etori, S., Valenti, L., Lesage, M., Pigeyre, M., Dodin, V., Cottencin, O., & Guardia, D. (2015). Prévalence et impact de l'état de stress post-traumatique chez les patients atteints de troubles du comportement alimentaire. *La Presse médicale*, 44(11), e341–e352. <https://doi.org/10.1016/j.lpm.2015.04.039> [LPM2]
- Vust, S., Narring, F., & Michel, L. (2004). Adolescentes présentant des troubles des conduites alimentaires: une expérience de groupe thérapeutique. *Psychothérapies*, 24(2), 93–100. <https://doi.org/10.3917/PSYS.042.0093> [P]
- Ziegler, O., Mathieu, J., Böhme, P., & Witkowski, P. (2017). Le Binge Eating Disorder en 2017: de l'impulsivité à la compulsivité, les ouvertures du DSM-5. *Médecine des maladies métaboliques*, 11(3), 237–245. [https://doi.org/10.1016/S1957-2557\(17\)30063-9](https://doi.org/10.1016/S1957-2557(17)30063-9) [MMM]

Литература

- Апстракт. (2006). У: И. Клајн и М. Шипка (ур.), *Велики речник сћраних речи и израза* (стр. 139). Нови Сад: Прометеј.
- Резиме. (2007). У: М. Вујанић и др. (ур.), *Речник српскога језика* (стр. 1153). Нови Сад: Матица српска.

- Bédard, C. (1986). *La traduction technique. Principes et pratique*. Montréal: Linguattech.
- Bhatia, V. K. (1993). *Analyzing Genre: Language Use in Professional Settings*. London: Longman Publishing.
- Blagojević, S. (2015). Pisanje sažetka naučnog članka u okviru nastave engleskog jezika za akademske potrebe. У: Б. Димитријевић (ур.), *Језик и књижевност у конѣакѣу и дисконѣакѣу* (стр. 357–369). Ниш: Филозофски факултет.
- Borko, H., & Chatman, S. (1963). Criteria for acceptable abstracts: A survey of abstracters' instructions. *American Documentation*, 14(2), 149–160. <https://doi.org/10.1002/asi.5090140211>
- Cabré, M. T. (1998). *La terminologie, théorie, méthode et applications*. Ottawa–Paris: Les Presses de l'Université d'Ottawa – Armand Colin.
- Caritey, J. (1996). Comment rédiger un article. *La Revue administrative*, 49(290), 213–219.
- Carter-Thomas, S. (1994). Langue de spécialité: cohésion, culture et cohérence. Dans: M. Perrin & M. Schuwer (Éds.), *Actes du 15e colloque du GERAS Langue de spécialité et culture* (pp. 61–67). France: GERAS.
- Dubois, J., & Lagane, R. (1988). *La nouvelle grammaire du français*. Paris: Larousse.
- Ferhat, S. (2017). Le discours scientifique et la manipulation de la langue, de la subjectivité au discours objectif. Dans: H. Horová (Éd.), *Texte de spécialité, texte scientifique à l'université* (pp. 5–12). Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
- Fløttum, K. (2001). Le résumé scientifique – texte monophonique ou polyphonique. *Technostyle*, 17(1), 67–86. <https://doi.org/10.31468/cjsdwr.475>
- Fløttum, K. (2006). The typical research article does it exist? In: E. Suomela Salmi & F. Dervin (Eds.), *Perspectives interculturelles et interlinguistiques sur le discours académique* (pp. 16–44). Turku: Université de Turku.
- Fløttum, K., Kinn, T., & Dahl, T. (2006). *Academic Voices*. Amsterdam: John Benjamins.
- Gráf, T. (2018). English-language abstracts written by Czech linguists: How are we doing?. *Linguistica Pragensia*, 28(1), 71–85.
- Halmøy, O. (2008). Les formes verbales en -ant et la prédication seconde. *Travaux de linguistique*, 57(2), 43–62. <https://doi.org/10.3917/tl.057.0043>
- Jaćović, J. (2015). Kontrastiranje francuskih i srpskih bezličnih glagolskih oblika u jeziku ekonomske struke. У: Б. Димитријевић (ур.), *Језик и књижевност у конѣакѣу и дисконѣакѣу* (стр. 327–341). Ниш: Филозофски факултет.
- Kocourek, R. (1991). *La langue française de la technique et de la science: vers une linguistique de la langue savante*. Wiesbaden: Brandstetter Verlag.
- Larivière, L.-L. (2001). Pour une typologie du résumé documentaire de type professionnel. *Technostyle*, 17(1), 5–27.
- Lerat, P. (1995). *Les langues spécialisées*. Paris: PUF.
- Lerat, P. (1997). Approches linguistiques des langues spécialisées. *ASP – La Revue de GERAS*, 15–18, 1–10.
- Loffler-Laurian, A-M. (1986). *Recherches lexicales et syntaxiques sur les discours scientifiques* (thèse de doctorat non publiée). Université de la Sorbonne Nouvelle, Paris.
- Maher, J. C. (1990). *International Medical Communication in English*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Mirić, M. (2020). *Francuski jezik struke: teorijski i leksičko-morfološki aspekti*. Beograd: Filozofski fakultet.

- Nakos, D. (1995). L'objectivité dans les langues de spécialité – cas particulier de la médecine de soins (étude comparée du français et de l'anglais). *Meta*, 40(4), 519–713. <https://doi.org/10.7202/003692ar>
- Nannoni, C. (2014). Rôles et fonctions du participe présent dans la presse ou comment la traduction vient en aide à la didactique du FLE. *Rivista Internazionale di Tecnica della Traduzione*, 16, 129–152. <https://doi.org/10.13137/1722-5906/11207>
- Piqué-Noguera, C. (2012). Writing business research article abstracts: A genre approach. *Iberica*, 24, 211–232.
- Résumé. (2005). Dans: *Grand Robert de la langue française* [CD-ROM]. Dictionnaires Le Robert.
- Rihs, A. (2009). Gérondif, participe présent et expression de la cause. *Cahiers de linguistique française*, 29, 197–214.
- Rouleau, M. (1993). La voix passive dans les textes médicaux et para-médicaux. *Meta*, 38(3), 440–448. <https://doi.org/10.7202/004002AR>
- Rouski, M. (2013). Quelques techniques de passivation dans les textes juridiques. *Études et recherches philologiques. Série Langues étrangères appliquées*, 12, 198–208.
- Samardžija-Grek, T. (2016). Le participe présent en français scientifique. Dans: S. Stanković & N. Vučelj (Éds.), *Les études françaises aujourd'hui, Tradition et modernité* (pp. 49–63). Niš: Faculté de Philosophie.
- Tutin, A. (2010). Dans cet article, nous souhaitons montrer que... Lexique verbal et positionnement de l'auteur dans les articles en sciences humaines. *Lidil – Revue de linguistique et de didactique des langues*, 41, 15–40. <https://doi.org/10.4000/lidil.3040>
- Vigner, G. (1979). *Lire: du texte au sens: éléments pour un apprentissage et un enseignement de la lecture*. Paris: Hachette, CLE international.

Milica M. MIRIĆ

University of Belgrade

Faculty of Philosophy

Foreign Languages Department

Belgrade (Serbia)

Some Characteristics of Abstracts in Scientific Research Papers in French

Summary

Scientific communication, governed by clearly defined formal, linguistic, and content-related rules, aims to convey scientific knowledge to the scientific community in an objective, neutral, precise, and unambiguous manner. Consequently, authors strive to distance themselves from their text, focusing on the research itself and eliminating redundant elements without clear purpose. In French, these requirements can be met through the

specific use of personal pronouns, passive constructions, impersonal verbs/structures, tenses, moods, sentence modes, participial and infinitival forms, nominalizations, and relative clauses. Given the growing volume of scientific papers and journals, researchers face the challenge of presenting their research concisely to capture the reader's interest. In this context, the abstract plays a crucial role. Universally recognized in scientific circles as an essential component of a research paper, the abstract follows a structured format and succinctly summarizes the article's main content, making it a distinct genre.

Building on these linguistic principles, this mini pilot study examines the elements and structures that ensure neutrality and linguistic economy in French abstracts within the humanities, social, and biomedical sciences, aiming to determine their frequency, reasons for their presence or absence, and the need for further research in this area. The study hypothesized that the occurrence and frequency of the examined linguistic tools would be significant, and that the abstracts would structurally align with the technical requirements set by journals. The results revealed the presence of elements ensuring objectivity and linguistic economy, though their distribution was uneven. Notably, pronouns like *on* and the authorial *we* were absent, and the use of impersonal verbs, constructions, and gerunds was minimal. Abstracts predominantly featured forms that promote conciseness (e.g., anaphoric use of personal pronouns, present participles replacing relative clauses, passive constructions without an expressed agent or auxiliary verb). Therefore, the hypothesis that these elements would be widely represented in the corpus was only partially confirmed. Additionally, it can be inferred that the abstracts, as an introduction to a scientific article, is primarily oriented towards concise informativeness. In some abstracts, certain forms appeared more frequently, suggesting that scientific texts are not entirely resistant to the influence of personal style. Thus, the hypothesis that authors strictly follow the guidelines set by scientific journals was not proven. While the findings are limited by the small corpus size, they underscore the relevance of further research in this area.

Keywords: French for Specific Purposes; genre; abstract; neutrality; objectivity; linguistic economy.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауџорсџво-некомерџијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).